

HRVATSKA RIJEČ

Pređplatna cijena: za godinu K 12. — Za pö godine K 6. — Za Šibenik na godinu donasjanem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 uvaline, poštaraki, trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuzivo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. Oglasi tiskaju se po 16 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisat se ne vraćaju.

Stara pjesma.

I ako hrvatski narod žive posve razdvojen, ipak u podložništvu tuđinskim vladam sve one stranke, koje zastupaju tobožnju većinu naroda, idju tako uzporedno da se bolje želili ne može. To je od tuda što sve one nemaju druge svrhe, nego služiti i u službi očuvati svoje položaje. Koalicija u Banovini i Utvara u Dalmaciji, a pr. u tom pogledu jedno su. Jedna i druga imaju reprezentativnu većinu, a obe većine su postignute zavaranjem naroda i najpokornijom službom onima, koji diele položaje i davaju vlast nad narodom.

Ono što se u Banovini zbiva, a čim smo se mi pozabavili svaki put, kad je nadošao koji novi događaj, prevrću svaku mjeru. Banovina, ili u užoj oznaci zagrebačka politika postala je sinonimom najvrjednije prevrtljivosti. Koalicija je za svog kratkog dosadašnjeg obitanka dotjerala ovu prevrtljivost do skrajnosti. Sve njezine promjene nastale su tako neznatno i tako nelogično, da su iste svaki put ostavile javnost osupnutu. Od one prvotne koalicije „nove ere“ pretvorila se je u tobožnju radikalnu, obstrukcionističku koaliciju, koja je bez prestanka i punim ustima govorila o borbi proti Mađarima. Malo kasnije se je ta borba ograničila na Raichov režim. I premda je koalicija u svojim organima krsila Rauchov režim kao eksponent mađarske, Werkterove vlade, ipak se nije ustukovala, da istodobno ne pregovara sa Werkterom. Predmet tih pregovora bio je uvijek jedan te isti: povratak na vladu. A kako koalicija nije u sebi ni imala, a ni osjećala toliko snage, da bi otvorenom i uz trajnom borbom do vlade došla, to se ona zadovoljila i tim, da zatajavanjem svog cielog rada i neograničenom pokornošću protunarodnoj politici svoj cilj postigne. Vlada je koaliciji imala biti sredstvom, da uzmogne oživotvoriti osobne težnje onih, koji drugačije nisu mogli oživotvoriti za čim su hlepili i radi čega su sve moguće poduzimali. Tomasićeva vlada je najbolji dokaz do čega može doći skup izgubljenika, koji se izdavaju za vodice naroda.

Koalicija izgubivši osjećaj morala i sposobnost griznje savjesti, sprijateljila se je sa svim onim, što je do zadnjega časa psovala. Baš onaj krug starih mađarjona, koji je sad Tomasić oko sebe okupio, bio je najviše na nišanu toj koaliciji. Svi oni elementi bili su do nedavno koaliciji političke ništarije i beznačajnici. Današnji podban Chavrak, kojega je koalicija izabrala članom svog eksekutivnog odbora, bio je baš najrazorniji čovjek u čiteloj Hrvatskoj radi njegove spremnosti na sve i svašta, samo da očuva svoj položaj i izvrši naredbe onih, koji zagrebačku vladu uzdržavaju. A koalicija, samo da uzmogne udovoljiti osobnim interesima svojih članova, preko svega toga prešla tako smjelom lalikošom, kao da se je radilo o najjednostavnijoj stvari ovog svijeta. Pače ona se kroz svoje novinstvo hvali, uzveličaje svoje čine, i ne stidi se niti izpostavljati na najviše časti ljude, ved odavna po svemu propale. Ona ne stidi nijedne samovolje, nego gaji i zakon i pravo i običaje, pa i javno

zadatu riječ. Sve se je mećnulo pod noge. Pod drugim prilikama, i kod drugih naroda, ova bi stranka bila već odavna obračunala sa svojim obitankom, a vjerojatno je, da se ne bi bila ni upustila u ovakove nizke pustolovine. Ali koalicija u hrvatskom narodu računala je na to, da će javnost, narod, zaboraviti na najbližu prošlost i na sve što se od nje narodu proglašima jamčilo.

Jer što je taj narod prema nekolicini izgubljenih političara? Što taj narod može kad na ništa nije naučan? Kad mu nitko nije odgovoran, kad nikoga ne veže prema njemu ništa?

Dakle slabost naroda, i javnog mnjenja, u obće zaboravnost prošlih čina, data je srčanosti koaliciji, da je pogazila obraz, rieč, prošlu borbu i da je mađarone ponovno uvela u sabor, one iste, na koje je ono kroz nekoliko godina bacala anatemu.

Ovakvo u Banovini. Isti proces razvija se i kod nas u Dalmaciji. Tamo u Banovini sakupili se svi gramzljivi i proždrljivi elementi, da zajedno lakše mogu kopitima tjerati sa jaslata svakoga, koji im se približi, a mo se stvaraju savezi u istu svrhu.

Mladji elementi „naprednjaci“, „demokrati“ slažu se danas sa ostancima narodnjaka, a kojima su ovi isti mladji sasuli na pregršti svakakvih pogrdi. Oni isti, za koje su u nedalekoj prošlosti govorili, da su propast narodne politike, i za koje nisu imali dovoljno pogrdnih izraza, sada su im prijatelji, drugovi, sumišljenici i njihove zapovijedi sliede. Ne ćemo se kod ovoga duljiti, jer se ne želimo ponavljati, nego samo pitamo, bili se ovo i ovako moglo događati drugodje, kod drugih naroda, gdje se drži još štogod od obraza, do programa, do rieči zadane narodu u borbi za prava narodna i ljudska?

Ne bi. To je samo moguće kod nas, jer je naš narod još neiskusn i jer u stvari ovi i nisu narodne stranke, nego skupine ljudi, koje su se kako tako organizovale, samo da jače zaštite svoju trgovinu osobnih interesa. Kako u Banovini tako i u Dalmaciji.

Tu razlike nema, nego samo u imenima i u mjestu te gospodarima prema kojima se sve to udešava.

I kako je sada, još će trajati sve dok većina naroda bude se pušlata zavajdati praznim riečima, smutnjam i svadjam političkih spekulanata, a ne bude gledala na čine pojedinih ljudi i ne bude razmišljala, zašto to što radi. Nu mi mislimo, da se sve ipak ne može bezkažnjeno činiti u ime naroda a proti narodu. Napokon će i silepci progledati pa će uvidjeti da nije čist posao, gdje se slažu onim, koji su do jučer međusobno se poricali svako čestito ljudsko svojstvo.

Nego stara je to pjesma: slični se nadju.

U Banovini: Tomasić, Chavrak, Lorković. U Dalmaciji: Mihaljević, Smodlaka, Mladražica.

ŠIBENIK, 25. svibnja.

Utvara se proširuje. Samozvana i takozvana „demokratska“ stranka dra. Jozse Smodlake u Spletju čerep po čerep razplinjuje se u

slablašnu sadržinu Utvare. Ta gospoda kao ni njihovo glasilo „Sloboda“ ne drže ni do „normalne pameti“ ni „čiste savjesti“. Moramo to utvrditi i po pisanju zadnjeg broja istog lista. Glasilo splitskih demokrata donosi zaključke i točke sporazuma, koji se je uglavio iza onih poznatih pregovora. Evo tih točaka:

I. U predstojećim izborima zastupnika na carevinskom vieću, za koje je „Hrvatska Pučka Napredna Stranka“ već postavila svojega kandidata u osobi dr. Josipa Smodlake „Hrvatska stranka“ ne će iztknuti protukandidata.

II. Izabire se međustranački odbor, u koji će svaka stranka imenovati po sedam lica, a koji se do potrebe može proširiti, sa zadaćom a) da podržava uobće nuždni dodir između stranaka;

b) da u buduću — u smislu gorizitiziranih misli — omogućiti zajedničko pretresivanje i sporazumno riešavanje svih važnijih političkih, izbornih i gradskih pitanja;

c) da poradi, da se pri obćinskim izborima, koji se do godine imaju obaviti za potpunu obnovu obćinskoga vieća, sporazumno i dogovorno postavie kandidati u svrhu, da bez borbe budu u vieće izabrani najbolji i najspobojniji ljudi, predstavnici svih slojeva i staleža splitskoga pučanstva, pri čemu „Hrvatska Pučka Napredna Stranka“ podređuje obćoj koristi grada i obćine svoje stranačke interese i ne tražie za sebe većinu u upraviteljstvu i vieću pristaje da istu pridrži „Hrvatska Stranka“.

d) da trajno obaviećava izabrane zastupnike Splitsa na carevinskom vieću i na saboru o potrebama i željama biraća.

Iz ovih redaka ne treba nikakovih posljedica vući. Jer same točke tog sporazuma, kojemu se ja strane zaderske vlade kumovalo, tako su sastavljene, da splitske demokrate prikazuju onim što jesu, biva čarlatanima, koji su sada brojno pmožnjivi Utvaru. Ali što je u svemu ovome najiznimanije jest, da se splitska „Sloboda“ u istom broju usudjuje donositi bilješku nama na odgovor, u kojoj tvrdi, da je ona protuvladina stranka. S jedne strane potpisuje svoj pristup u vladinu stranku, a malo prije u istom broju lista veli, da je protuvladina. To je logika, na kojoj „Slobodi“ možemo od srca čestitati! Ali da, to je za gospodu demokrate i „pametno“ i „savjestno“, jer danas nema više sale; prilike su se promienile...

Novinarske patke. Zadarski „Il Dalmata“ vrlo je čudnovito novinarski eksemplar. Premda njegov urednik poznaje dosta hrvatski, da se može sam informirati o događajima u Hrvatskoj, ipak vrlo često puta donasati viesti i mnijenje o događajima u Banovini po novinama, koje o Hrvatskoj ni pojma ne imaju. Tako se slućilo i subotnjem „Il Dalmati“, koji prenosi čitav članak o Hrvatskoj iz nekog „Corriere Friulanu“. Promislite: zadarska jedna novina crpi informacije o Hrvatskoj iz jedne... furlanске novine! I ova novina donosi u svom članku već dosadne argumentacije o odnošajima između Hrvata i talijanaša u Dalmaciji i Istri, ali se pri koncu tješ, jer da se „u Hrvatskoj

ustrojila mlada i patriotićna stranka, koja je razvila barjak historično-političkog jedinstva sa Ugarskom, a za moralni i civilni sporazum sa Talijanama, a na čelu toj stranci jesu političari velike vrijednosti i neokaljane društvene prošlosti“. Mi priznajemo, da ne znamo za osnutak te nove stranke, ali eto zna „Dalmata“, i njegovi Friulani! A to je dosta.

Uhodarenje žandara prigodom pokreta za glagolicu.

U izvješću, vjernom i nepristranom, objelodanjenom u br. 437. „Hrvatske Rieči“ o biskupskim konferencijama, iznešene su neke činjenice u pogledu glagolice, kako se c. k. vlada neopravdano prtila u ovo skroz crkveno pitanje, a da nije bila opomenuta, kako je trebalo, na vrijeme sa strane crkvene vlasti.

Splitski „Dan“ osvrćuć se kao mimogred na to naše izvješće, kojemu ne porieće tačnosti glede spomenutih činjenica, izjavljuje sliedeće: „Konkretno smo doznali, da nadležnoj crkvenoj vlasti nije poznato, da se je ma u kojem bilo mjestu, niti god. 1899. niti 1903. vršenje službe Božje u staroslavenskom jeziku, zapriećilo ili suzilo uplićanjem državne vlasti, niti je o tom sa strane zanimanika došla ikakova tužba; a ordinarijat nije imao ni prigode ni uzroka, da opomene političku vlast, pošto glede ovog pitanja nije imao o tom nigda nikakovog meritornog dopisivanja“.

Ovaj izpravak „Dana“ nije točan i ne odnosi se na ono, što smo mi kazali. Mi smo, odobravajuć korake biskupa, izrazili nadu, da unapred neće politička vlast proganjati branitelje glagolice, kako je to bilo g. 1899. i 1908. u splitskoj biskupiji“. Naglašena je splitska skupina, jer su u najvećma „prosti žandari uhodarili da zaprieće svaki rad za glagolicu“, premda je toga bilo i po ostalim biskupijama.

Ovo što smo mi rekli stoji, a bit će nam veoma drago, ako u buduću ne bude, kako je bilo. A da je bilo kako smo iztknuti, potrebito je malo razjašnjenja. Još 8. srpnja 1905. podnio je zastupnik dr. A. Dulibić upit na carevinskom vieću o okružnici, koja je bila izdana na zapovjednike oružničkih postaja god. 1899., u kojoj se između ostaloga veli:

„Daje se nalog tom c. k. postajnom zapovjedništvu, da posveti svoju pažnju na pokret, koji bi eventualno nastao radi uporabe glagolice u tom postajnom okolišu i da svaki odnosi pokušaj odmah amo prijavi, pri čemu će iztknuti, da li težnja potieće od dotičnih, dušobrižnika tako, da po njihovoj želji i nagovoru pučanstvo traži glagolicu. Tome postajnom zapovjedniku, koji poznaje svoj okoliš, neće biti mućno, da bez osobitih izvida i zamienih propitivanja pripazi na taj pokret, da dozna od koje strane potieće, da svaku izvidi, te točno i na vrijeme prijavi“.

Ova okružnica ne treba komentara, te se može okrstiti, da je pravi naputak na uhodarenje proti braniteljima glagolice.

Tadanji ministar bogostojlja a sadanji ministar pred. Bienerth, odgovorio je na taj upit dr. Dulbića u sjednici od 18. prosinca 1905.

SRETNA NEVILA.

Talijanski Alfred Panzini: Preveo Don Marko Velić. (Svršetak.)

— Prijatelju moj: vječna pjesma mladosti, jedina je ona, i dobra i istinita! Naopako po onoga, koji je se ne nauživao, ali i po onoga, koji je nedostojno razaspe. I te kako to pozatim očutimo, da je sve nagrdje; jadikujuemo na ljude i na prilike i mislimo, da ako postoji Bog, ko što i postoji — on je vinovnik naših opačina. Nu iko je udovoljio zakonima, kako priroda propisuje, on se nema razloga lužiti.

Lia, dragušna Lia, čudestva je ona počnila; u moje je srce ulila ulja krieposti — u ovo srce, koje jur bilo išćumigalo ko izpraznjeno kandeljo, i podarila me novom i veselijom mladostju, nego je prvažnja bila, jer je prva bila, i sumanutna i bezsviensna, a s ove sam se druge mladosti, u kojoj mi je ona do

vrha porazala, mogao nauživati docigle i slasti i nevinosti i blaženstva.

— A znaš i to, i lo. I moje se tijelo, koje mi se o dvadeset i osmoj godini pričinjalo i matorim i smalaksalim, ko na čudu pomladilo. Jači sam, zdraviji i čvršći; nabio sam se majžinjom odvažnošću, a pojimiljem, u čemu je pravo znanje — znanje, kakvim me knjige, odakda me na svietu, nisu ponudile. Znaš li, čime se još, uz službu obćinskoga tajnika bavim? Pripomažem djedu pri razprodaji drvja i baš je mi ga posao ide za rukom. I ovo je poezija.

Stovani je Mari medju svoje umendjulo prijateljevu desnicu i reklo bi, da su štirci na njesećevu sjaju zakunjali. Kad ti eto nekakvo mijukanje.

— Što je ono? — upita Mari. — Maljušac se probudio. — I eto se, do malo razli po sobama sladjašna i ulana pjesmica.

— Zar ga ona i doji? — Mari će.

— Hoće, pa hoće! Isti Bog, da joj ne udi zdravlju. Sad ga je do polovice odhila od mlička, ali je po noći na mahove nemiran.

Leuma se prične na prste, a za njim podje hodnikom Mari. Na otvorena je vrata prodirala iz sebe svjetlost i u njoj se vidi Lia, kao se brižno njome užetela sa djetelom u naranku. Bujna joj i razpuštena kosa spuza niza obilatlu bijelu hr ljinu, sažetu o pasu. Diete se bilo primirilo, a pjesma utonu.

Lagašni Leumin korak oznani mladicu.

— Ti si?

— Jesam.

— I Lia stupi iz sobe.

— Ma što je to? Zar još stovani nije pošlo na početak? — upita ona veselo.

— Čudestvo je toga, gospodjo, i bilo nam je reda, iza tolikih godina odsutnosti, na za-

jedničkom situ probijati, a tim još prije, što je ujutro meni reda odlaziti. Zaglavak je jednostavan: Moji je prijatelj razvio knjigu života, a zatvorio onu od papira, a ja je, jadi moji, još i sada listam. Opet, Bog nije mogao priučitijim darom podariti dugačke sanje njegove mladosti.

Ovakvo je bo prijatelj ovom zgodom govorio. Lia je bila zadovoljna s odgovorom i zahvali mu na dobrohotnosti, koju je gojio i još je goji prama njezinu drugu!

— A pa ajde; ostanite koji zeman kod nas.

— Drage volje, nevice Lio, ali uz jedan uvjet.

— A taj je, da je znati?

— Da je iza me deset godina unjanje, a uza vas jedna sestra više.

Porekao je razne druge navode, koji su bili u upit i što se odnosili na austro-ugarsku poslaništvu u Rimu, ali nije fakat, da je gospodinu okružnica bila izdana, već je to premućao. „Dan“ može biti uvjeren, da je ona skroz autentična, a do potrebe moći ćemo donijeti još i drugih podataka.

Isti je nalog izdan i god. 1903. a možemo dodati i 1906. u dobi glasovitih odluka o glagolici. Tada se u novinama čitalo „da su oružničke postaje dobile nalog i to izravno od središnjih svojih predpostavljanih oblasti, da iztražu u pučanstvu utisak, što su ga izazvale te odluke, te da li se sprema kakav otpor“. Ovoga puta nalog je bio dan, kako nam je poznato i oružničkim postajama u Istri. Znamo također, da su neki župnici po selima imali dosta neugodnosti, što bi se opravdano ali neoprezno izrazili u prilog glagolice pred žandarmima, koji bi se u golof pustinja k njima kao gosti svratili.

O tom i takovom uhodarenju svak je znao, pa nije trebalo zato doznati, da ordinarijati budu imali sa strane političke vlasti „meritornih dopisa“, i bez tih meritornih dopisa na ordinarijate, poviest i dokazati, da se u k. v. vlada zbilja umišala u ovo skroz vrhovno pitanje kod nas i još na nekom drugom mjestu. Ovo nezakonito uplitanje, koliko je ograđeno naše svecenstvo, toliko bi ga bilo obveselilo, da se na vrijeme sa strane pozvanih dalo po pristima nepozvanom faktoru, kako smo naglasili, da je trebalo.

Vlada i danas zbilja misli, da se može nesmetano priti u crkvene stvari, pače u tomu duhu ona i radi. Kod nas se n. pr. politička vlast boji, da tim narodnim i katoličkim pokretom hrvatska narodna prava dobiju jaku obranu i zato ga nadzire da ga sprječ, kao što sprječava sve što teži za jedinstvom.

U francuzkoj Waldeck-Rousseau znao je na elegantni način obsjediti narodne biskupe, koji su se prenerazili, kad su vidili pred sobom Combessa i Brianda. Prvi je vješto pripravio terrain za druge. Biskupi su se našli pred gotovom činjenicom.

Kako „Dan“ može razumjeti, držimo se one, da bi na vrijeme trebalo baciti neke obzire u koš. La tet anguis in herba. A treba držati na pameti, da katoličanstvo kroz vjekove davalo snage hrvatstvu i obratno i da vremena još traju, te da je to pravi smisao tozlike: antemurale christianitatis.

Političke vesti.

Izborna borba u Ugarskoj. Veći dio gradova i odbora već je odredio dan izbora, koji počinja 1. lipnja. U nedjelju je Khuen-Hedervary držao govor izbornicima Budimpešte, gdje se kandidira. U svom govoru je kusašio opri se od obuzbe, koje protu njemu dižu oporbene stranke. Medju inim je rekao, da vlada ne vodi izbore kao hazardnu igru, nego da je sjegurna, da će zemlja odobriti njezinu politiku. Medjutim nadošao je novi događaj, koji nije ni malo povoljan po vladu. Vladu, usljed stanja ex-lexa bila je priznadena sklopiti zajam u tekucem računom sa mađarskom trgovačkom bankom. Da taj zajam opravda, vlada je bacila radi nesredjenih finansijskih prilika svu krivicu na prijašnju vladu. Ali bivši ministar predsjednik Wekerle javno je proti toj obuzbi prosjedovao i izjavio, da je to kleveta. On da je financije ostavio u podpunom redu, a ove su krenule nizbro radi povećanih vojničkih troškova usljed aneksije i radi neobzirne i neoprezne politike sadašnje vlade. Ova izjava je pobudila veliku senzaciju u političkim krugovima. Izgleda kao da Khuen izdaje njegova dosadnja taktika, da samo kleveče, držeći se one, da i od najgore klevete ipak uvijek nešto ostane. Medjutim iz pokrajine neprestane stižu vesti o novim sukobima i krvavim izbornim agitacijama. U mjestu Marginen, prigodom jedne skupštine došlo je do sukoba sa oružnicima, te su usljed toga pale dvie žrtve.

Arnautski ustanak. Izmedju ustaša i ratnog ministra Mahmud Šekfet-paše vode se pregovori za mir. Već nekoliko dana nije bilo nikakvih većih okršaja. Vojska je razoružala pučanstvo u mjestima oko klanca Kačanika. Vladine čete namjeravaju, ako dotle ne bude počen sporazum, sa tri strane navali na Drenicu, gdje imade preko 10.000 ustaša. Operacije su skopčane sa ogromnim poteškoćama radi tamšnjeg tla. U karadagskim gorama sukobi neprestano traju, te se glasa, da su Turci ulovili Izu Boljetina, koji je ranjen, i njegovu četu. Ustasama stižu svedj. pojačanja od svih arnautskih plemena.

Kretsko pitanje se zaostvra. Kretčani ne će nikako da odustanu od svojih zahtjeva, da se pripoje Grčkoj. Zato u Turskoj vlada velika uzrujanost i ako zaštitne vlasti ne učine odlučne korake, moglo bi doći lahko do rata. Turska bi u tom slučaju poslala brodogojce i čete na Kretu, a onda bi im neizbježiv rat i sa Grčkom, premda bi to Mladoturci htjeli nekako izbjegnuti.

Njemački car za evropski savez. Iz Pariza se javlja, da se je francuzki ministar vanjskih posala Pichon londonskom dopisniku „Matina“ o svom razgovoru s carem Vilimom izjavio ovako: Car Vilim razvija je velikom živahnosću svoje misli o savezu evropskih država. Ta misao — rekao je car — već mu je odavna vanredno

simpatična, te bi ju trebalo što skorije provesti. U interesu čovječanstva i civilizacije trebali bi evropski narodi da budu složni i ujedinjeni, da se međusobno podupiru i da sklope za uvijek veliki savez mira, koji bi ih sve u jedno obuhvatio.

5. srpnja.

Laujski poziv ravnateljstva družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, da se dan 5. srpnja proslavi kao narodni blagdan, našao je u narodu našem vanredan odziv. Naša družba, nositeljicu dvaju velikih imena i jedne velebne misli, podnietla je taj liepi predlog, a hrvatski ga je narod prihvatio i svojom ga je voljom učinio zakonom. I tako se za sva vremena i za sve hrvatske krajeve proglasio dan 5. srpnja, dan spomena braće Ćirila i Metoda, narodnim danom.

Hrvati to duguju svojim narodnim svetcima, koji su svojim slavnim životom utjelovili sve naše najuzvišenije misli i težnje. U tim našim apostolima, u njihovom stradanju i progonojstvu, zrcali se sva naša tišućelna sudbina.

Slaveći takove svetce, mi dižemo u našem narodu ne samo ljubav spram naših velikih prvostijetelja, već budimo u njemu i sjećanje na sve, što su morali da podnesu oni, a za njima naši otci i mi sami.

5. srpnja neka je dan narodnog sjećanja; u taj dan zaronimo pogledom u našu prošlost dozovimo u pamet sve naše minule biede i jada. Ali ne zaboravimo ni sadašnjosti, što više: njena slika neka osobito u taj dan zaokupi naše duše i srca naša. Utješljiva nije ta slika, jer su nam zemlje raztrgane. Ali i otkidniti od svoje braće, Hrvati su se u razbacanoj svojoj domovini ušančili, što su bolje mogli i ne daju dušmanu da im provali sveta ognjišta. Sve su se naše zemlje utvrdile i za sva vremena zakrleže put ljudim otimačima — sve, osim liepe Istre, te krvave naše rane. Časa njezinih muka još se nije prelija; rek bi da ni 50 godina žestoke borbe i naprezanja ne dostaje, da tu krasnu zemlju vrati majčinom krilu. Tudjinac stoji još uvijek protiv nas tvrd i silovit, on neće da položi kandžiju, kojom je našega jadnoga čovjeka kroz vjekove bio, te nam još uvijek krči, što već gotovo svi imadu: prosvjetu i slobodu.

Prosvjetu, pak koju on Istranima krati, pružala im je do sad prema svojim silama naša družba sv. Ćirila i Metoda za Istru. Ali nas čekaju nove borbe, nova naprezanja, nove muke i pregaranja, pa će naša družba biti zvana, da i nadalje vrši tu svoju plemenitu i uzvišenu misiju.

Ona je već dosele otvorila u Istri preko 30 škola i poslala medju narodo preko 50 svojih učitelja, ali zato i njezini sveukupni izdatci premašuju danas svotu od K 100.000. Da se taj novac sakupi, družbino se je ravnateljstvo lanjske godine obratilo na sva naša društva i pojedince, pozvajući ih, da se na dan svetih naših apostola sjete naše Istre. Hrvatski Sokol, društva, naša dična omladina i mnoge narodne udruge prigrlile su tu misao i tako se družbi pomoglo. I ove godine obraća se naše ravnateljstvo na sve Hrvate i Hrvatice moleći ih, da što doličnije dočekaju narodni blagdan. Najdoličnije će ga pak dočekati oni, koji budu na dan spomene presvete slavenske braće žrtvovali uzvišenoj misli naše družbe obol, koji će i našoj Istri i našoj hrvatskoj domovini donijeti sreće i blagoslova.

Napred, napred za družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru!

Opatija, u svibnju 1910.

Ravnateljstvo družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru.

Naši dopisi.

Gornje Primorje, polovicom svibnja.
Nisu im čisti posli. — Ne vjerujte im!

Ovih se dana u Gornjem Primorju, odakad su čerčeni izbori, prosijpuju take laži proti našoj stranci i proti našim ljudim, da se sam Petar izpod brka smije, kakim mu posao izvrsno uspeva, uza sve to što svaki Gornjoprimaryc znade, da bi se moglo na prste pribrojati što je Petar istinita u svom životu rekao.

Nekidan proušao, da je župnik Budan proti uljarni, koju Briščani misle osnovati. Zašto je to Dr. Niko proturivao? Da odvraći narod od naše stranke. Ljudi, nevjertuje onim, koji su poznati cielom Primorju sa svojih laži i kleveta! Ne povodite se za onim, koji traže obćinske jasle. Pitam vas: je li pošteno, pristojno da sin, komu je potreba para, agitira za oca da bude načelnikom? Ruku na prsa, pa odgovorite!

Novac se siptje! Doznajemo, da protivna stranka hoće novcem da kupuje narod. Podlost prve vrsti! Ne će im posao uspeti! Primorjac je čelčan, pa se ne prodaje kao marva na pazaru.

Upitat će nas tko: Odklem novci? Ta Petar ni krsta nema. Dapače od natrag malo dana znamo, da je pametni Niko i majčin zlatni prsten još od vjenčanja založio.

Od nekidan bi na čaše vina, svaka po tri novčića, sa svojim telicim pio, a sada banknote vrcjau! Obavjestili su nas, da glas trećeg tiela po 50 kruna plaćaju. Odkle novci ponovno pitamo? Glasa se, da im ga je hrvatska stranka pokučila. Doista moralno djelo još moralnije stranke! Je li Dr. Frano svoj obol poslao?

S jedne nam je strane drago, da se novac bogatima prosijple, jer će valjda mnogim Petrovim vjeronimicim zora zarudit.

Zavaravanje. Nastavnik Štefica baš dostojan pristaša Dr. Smodlake — on potajno agitira. Kad mu nitko ne vjeruje, on se prikazuje kao pravaš, samo da koju našu pamućnicu istegne. Za ovo će spomenuti gospodin i sudu odgovarati. Nezna on ni govoriti ni agitirati. Njegov spučen jezik vjerni je odraz njegova duševnog stanja. Ali, ako ga pamet dobro ne služi, noge ga ne izdaju. Znade obrigavati za toliko dana, tako da i u dneve škole njemu je prosto od jutra do mraka u svrhu agitacije selim se klatariti. Da se ovako štogod dogodi kod naših pravaških učitelja, požurio bi se nadzornik Balač, da ga najstrožije pedipsa.

Hoće da zastraše. Razglagoljali su se Niko i Petar, da je njihova sjegurna pobjeda. Obućaju vječništvo, lugariju, glavarstvo itd. samo da što više pristaašu prikupi. Priete svakom, koji nije s njima s vatrom i mačem. Valjda neće narod na kolac nabijati.

Nikomu se ne služi bojat! Uz nas je velika većina naroda! Braćo, složno na izbore! Nemojmo dopustiti, da se našim trudim neradična čeljad tovi! Izabirajmo ljude od oka, poštene, koji se nisu naučili na račun biednih siromaha ni palače graditi, ni djecu na visokim školam odgajati! Samo složno na izbore, pobjeda je naša!

Pravaš.

Rab, 16. svibnja.

Ovdje živi neki starac, koji ima sina u službi kod kotarskog poglavarstva u Zadru; kakvu li tu službu vrši, to ne znamo, no ako li zaokovi ne varaju, rek bi da ne prevče častu, a to dokazuje i sliedeće:

Jedan stranac, koji je ovdje već davno nastanjen i ovdje oženjen, sagradio je na obali krasan lokal, te zatražio dozvolu za fteranje kavanarskog obrta u istome. Sa neke strane saznao, da mu je molba bila odbivena.

Jednog dana u razgovoru sa gori spomenutim starcem ovaj mu reče: „Ako dozvolu primili nieste, kriv je moj sin, jer je on mislio, da ste V. Čeh“. Daklem taj doličnik, obavjestio svoje predpostavljene, da je molitelj Čeh i ovo bilo dosti, a da mu dozvola udijeljena ne bude. Sada se dade lahko tumačiti, zašto Česi i još ne dobije obrtu dozvolu za svoj krasno uređjeni „Hotel Praha“. A kako da ide sve po jednome bopelu, Česi do danas ne moguće dobiti od pomorske vlade ni komadičak obale da sagrade skromno kupalište; dočim Niemci, kako se sami hvale, a s njima i njihovim saveznici talijanaši, dobije celiu obalu oko grada i dalje u daljinu od kakvih dva do tri kilometra tako, da od sada unaprijed ovisiti će o milosti gospode Niemaca, bude li dozvoljeno građanima ići se gdje kupati.

Nego, ako ovako ide brać Česima, boije ne ide ni samim Hrvatima ovdje. Taj koji je pitao dozvolu za kavanarski obrt jest Dalmatinski Hrvat, pa prem je ponovno molio i sam mu poglavar obućao, da će dozvolu dobiti, ali ipak dozvole još nema; dočim, jedan talijanaš, koji je molbu kašnje podastao, za isti obrt, već je dozvolu dobio; takodjer neki drugi naš, koji su pitali obrtne dozvole pred više mjeseci, još danas čekaju riješenje.

Takozvani „Grand Hotel“, koji je u rukama Niemaca, posluje, a da dozvole nema; Česima, zato što dozvole nemaju, poslani su žandari da im radnju obustave.

Jasno proiziče iz svega ovoga, da Visoka vlada dalmatinska, a i ona pomorska u Trstu, valjda usljed miga s višega, nastoje pričeiti svoj napredak i svako jačanje Slavenskog elementa ovdje, a s druge strane podpomazu njemački Drang. Za danas ovoliko.

Iz hrvatskih zemalja.

Iz hrv. sabora. U subotnjom sjednici sabora došlo je do oštih prepriaka izmedju koalicije i Supila. Radilo se je o predlogu Dr. Madakovića, da se u sjednici od ponedjeljka stavi na dnevni red proglašenje zajedničkih zakona i izbor delegata u Pešta, te zagovara, da se delegacija ne izabere. Radi toga koalicija ga je napala, a Supilo im je iznio mnoge prijavštine i kувашtine od 1908. dajje. Bilo je i burnih prizora, te se je sjednica morala prekinuti.

U sjednici od ponedjeljka burni prizori su se ponovili prigodom razprave o proglašenju zaj. zakona. U saboru skoro da nije došlo do tvornih napadaja. Sveuč. profesor madjaran Šišić čak se je toliko zaboravio, da je dru. Ogrizoviću dovuknuo, da je svinja i prasać. — Što se tiče izbora u delegacije „Pokret“ javlja ovo: U velikašku kuću biti će izabrani: Grof Kulmer, madjaran Chavrak i Amruš. U zastupničku kuću biti će izabrani: Babič-Gjalski, Banjanin, Barčić, Bedeković, Belobrk, Budisavljević, Grahovac, Hinković, Kraljović, Kutuzović, Lorković, Lukinić, Magdić, Manojlović, Mažurina, Modrušan, Muačević, Nikolić, Novosel, Obradović, Palaček, Pejačević, Peleš, Pinterović, Poljak, Polovina, Popović Dušan i Šandor, Pribičević, Rojc, Stojanović, Surmin, Tušan, Vinković, te madjaroni: Krišković, Rouker, Silović, Šipuš, Šišić i Sumanović.

Iz hrvatsko-srbske koalicije. Ovih dana je bila plenarna sjednica hrv.-srb. koalicije, na kojoj je odjelni predstojnik za nutarje poslove Levin pl. Chavrak izabran članom egzekutivnoga odbora. Ovaj izbor jasno je, da je uzsledio na izričiti zahtjev samih magjarona. S dana na dan koalicija komplimentira magjarone i daje im mandate, a sada najomraženijeg njihovog člana prima čak u svoju eksekutivni odbor. Tim se je koalicija podpunoma identifikovala sa magjaronima, a ono postepeno izticanje njihovog dokazuje, da ovo nastaje po već unapred ustanovljenom planu, koji se sad lagano kraju privodi, a ne na jedanput . . . . da se vlasti ne dosjete“.

Pomoženje virilista u hrv. sabor. „Drau“ javlja, da će u jesenskom zasjedanju sabora Tomasić predložiti zakonsku osnovu, po kojoj će kraj u svakoj petgodišnjoj saborskoj periodi moći imenovati 15 virilista i to zato, da se dade protuteža radikalnim elementima, koji bi na temelju sadašnje izborne reforme mogli doći u sabor. Tako bi izbor uz sadanje viriliste dobio još 15 novih.

Bosanski izbori. Evo konačnik točnih rezultata u izborima u Bosni: Od sedam katoličkih mandata osvojila je „Zajednica“ 5, a „Udruga“ 2. Od katolika u izabrani i to: od „Zajednice“ dr. Nikola Mandić u Sarajevu, Gjuro Džamonja u Mostaru, dr. Nikola Mandić u Ljubuškom, dr. Josip Sunarić u Livnu, a Marko pl. Gjurkovečki u Banjaluci, nadalje Juraj Vesičević u Travniku i biskup dr. Ivan Šarić u Dolnoj Tulzi. Ova dva potonja su kandidati „Udruge“. Po tome ne stoji protivni vied, da je u Sarajevu dr. Mandić proi kao protu kan. Pajiću. U srbskim izbornim kotarima prodješe sve sami kandidati srpske samostalne narodne stranke. Svih 13 mandata osvojioše samostalci. — U muslimanskim izbornim kotarima pobjedio je Šerif Arnautović proti muslimskoj samostalnoj stranci. Podlegla je dakle stranka inteligencije. Izabrani su Hassan effendi Smailbegović u Banjaluci, dr. Murad Sarić u Mostaru, Dervišbeg Milareu u Travniku, Hadži Osman effendi Prečić u Dolnoj Tulzi, Nujağa Kurtagić u Zvorniku, Hadži Salih haga Rućkalčić u Brčkoj, Sujağa Vajzović u Sarajevu i Mahmudbeg Padilpašić u Čajnici. — Najbolje bijahu organizirani srbski izbornici. 95 postotaka pristupilo je k izboru, a svi glasovahu jednoglasno za srbsku neodvisnu narodnu stranku. Katolici izbornici bijahu donekle desorganizovani. Od svih izbornika sudjelovalo je najmanje katolika kod izbornog čina.

U nekim pokrajinskim obćinama sakupili su uglednici katolici po nekoliko glasova. I u udaljenim pak obćinama nije bilo poznato niti tko kandidira. Mnogo izbornika nije radi toga ni glasovalo. „Hrvatska narodna Zajednica“ imade većim dielom franjevcima da zahvali celiu svoju pobjedu. Isto tako kao i Srbi organizirao je čvrsto svoju stranku Šerif Arnautović. Skoro svi muslimani pristupioše k izboru, a mora se iztaknuti, da im je njih preko 90 posto anafabeta.

Uapšenja u Trstu. Stiže iz Trsta viest, da je tamno uapšeno 24 osoba, što trgovaca, što činovnika, što djaka, a medju ovim i dr. Tamara, urednik šovenskog „L'Indifendente“. Svi su uapšeni obuzbuzeni s velezidjate. Ne poznaju se još čimjenice, na kojima se obuzbuzi temelje, te o tom kolajuu dvie verzije: jedna da obuzbuzi potječe radi izleta u Milanu, a druga radi djakčkog pokreta za univerzu.

Odkinuće Rieke od senjske biskupije. Nekoji peštanski listovi javiše, da je podpunu napušteno pitanje o odkinuću Rieke od senjske biskupije. Te viesti, kako se je Rieke javlja, ne odgovaraju istini. Nekoje mjerodavne ličnosti stupiše radi tog u dodir sa ministrom nastave grofom Ivanom Zichyem. Ovaj je rekao, da to pitanje još ni izdaleka nije riješeno. Predlog je dostavljen vladi, koji još nije ništa odlučio. Ministar je obućao, da će se zanimati za to pitanje.

Skupština sv. Ćirila i Metoda. Naša družba pozivlje u nedjelju dne 5. lipnja 1910. u gradu Cresu na redovitu glavnu skupštinu. Razpored: I. U 8 sati u jutro sv. misa u župnoj crkvi; II. U 3 sata poslie podne držat će se u prostorijama „Narodnog doma“ skupština sa sliedećim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsjednika; 2. Čitanje zapisnika posljednje glavne skupštine; 3. Izvješće tajnika; 4. Izvješće bla-

gajnika; 5. Izvješće nadzornog vieća; 6. Može biti predloženo. (Odnosno na posljednu točku dnevnog reda umoljavaju se ona p. n. gg. skupštinski, koji žele u skupštini podnesti kakav predlog, da ga blagovoljno priobiti družbinom ravnateljstvu barem tri dana prije skupštine). III. Zabava a školskom vrtu, kod koje će sudjelovati društvena glazba Volosko-Opatija.

Turski razbojnici u Bosni. Turska razbojnička četa od 10 ljudi prešla je u noći od 16. na 17. o. m. granicu i provalila u mjesto Rudo, gdje su opljačkali više kuća, a po tom opet pobjegli preko granice. Službeni izvodi o tom još su u toku.

Pokrajinske vesti.

O zadarskom redarstvu. U proračunskom odboru ministar unutarnjih posla Haerdit, govoreći o preobrazbi zadarskog odb. redarstva u državno, primjetio je, da će on rado udovoljiti željama dalm. sabora. Ove se godine nije to moglo provesti, jer je taj zaključak u saboru bio prihvaćen, kad je proračun bio već sastavljen. No sada se, da će uskoro biti moguće ustanoviti u Zadru drž. redarstvo.

Navrtači američanske loze. Vlada je za nekoliko godina u doba navrtanja amerikanke znala šijati zemljom stanoviti broj vještih navrtača, koje je ona sama plaćala. Doznaje se, da je za ovu godinu vlada nakanila razaslati po pokrajini veći broj navrtača no dosad, ali ima pri tom jednu neugodnu novost: mjesto da vlada navrtače plaća, ove će godine sami poljodjelci morati plaćati te radnike, a nadnice će iznašati ništa manje nego 4 K. K tomu treba uzeti u obzir i to, da će poljodjelci navrtačima morati davati badava i hranu, tako da će trošak za pojednog radnika biti dosta visok. Čudno je ovo i to baš u vrijeme, kada se uvijek govori sve u šestnaest o milijunima i o gospodarskom pridonjku Dalmacije. U najgorem slučaju vlada je mogla uzeti na sebe jedan dio troška, da teret ne bude pretežak poljodjelu, a tim bi bila djelom pokazala, da se bar nešto brine za ovu zemlju. Osobito u pitanju navrtanja amerikanke nije vlada smjela biti tako škrt. Mi se nadamo, da će ona ipak uzeti u obzir prilike naših poljodjelaca, te im u ovoj prigodi olakšati trošak.

Navala stranaca u Dubrovnik. Promet stranaca u Dubrovniku razmahao se u posljednje vrijeme neobično, te se putna sezona ovogodišnja u Dubrovniku može smatrati najuspješnijom u cijelom našem Primorju. Ove zime posjetio je Dubrovnik preko 2000 stranaca svake narodnosti, a među njima neobično velik broj austrijske aristokracije. Sada vlada takova navala stranaca, da je jedva moguce dobiti konak. Postoji potražba za dobrim obitavnicima, naročito za mesarima i pekarima, a po gotvici bi vještih kuhari i kuharice mogli dobiti namještenja. Jedino se putnici tuže, da su poštanske sveze sa Dubrovnikom dosta nepovoljne, a zagrebačka pošta stiže onamo često kasnije nego bečka. Ondjerna trgovačka komora morala bi se zauzeti, da se tome predusretne, jer nije dosta, da je osobni promet povoljan, nego mora biti i poštanski. Nema sumnje da Dubrovnik ide živahnijem prometu u obće u susret, čemu znatno doprinosi željeznica Mostar-Gruž. To se vidi i odatle, što u Dubrovniku vlada nestašica stanova, te se može predviđati izdašnji gradjevni promet. Već sada je oemoguće naći stana. Gradska občina morala bi se pobrinuti, da joj potrebi doskoči.

Viesti iz Aržana. Aržano, svršetkom travnja. — (Radioša puta). Neki dan vraćajući se iz Zadvarija Mitar Kanlijić iz Kuprisa gonio je na konju tovar putem i baš na zavrcu konj mu izdaši nogu tako nemilo, da je malo kasnije crko. Dva dana kasnije isto se dogodilo i Mati Velajčiću iz Golinjeva i to na Progonu. I ova dva nesretna slučaja, dovoljno karakterišu glasoviti put Miš—Madurić—Svib—Aržano. — (Psanica). Ovih dana občina razaslati vlastincim pasa pokazke pod nav. 20/10. 1909. za utjeravanje psanice za 11. poljeće 1909. Začudno nam je, jer je lani utjeravana psanica za cijelu godinu 1908. i 11. poljeće 1908. Nije liepo pobirati isti porez dva put. Neka se predloži malo bolje. — (Pošti i brz. uređ.). Još nema nikakva rješenja gladi pošti i brz. uređ. U listopadu lanj. god. bili su izvodi u tieku pak zapeli i to ih je prašina tako pokрила, da se ne može znati gdje su zapeli.

Iz grada i okolice.

Lična viest. U ponedjeljak po podne i utokaz u jutro boravio je u Šibeniku presv. g. dvorski savjetnik Dr. Ambroz barun Maročić, pokraj. škol. izvestitelj, u zvaničnom poslu.

Upraviteljem mjestne ženske grad. škole pokrajinskog školskog vieća u Zadru imenovalo je ovdjšnjeg kotarskog školskog nadzornika gosp. Slavomira Sinčića.

Za smještaj realke. Dne 23. t. m. narokito povjerenstvo pregledalo je najprije prostore,

koji bi u mjestu bili prikladni za gradilište c. k. realke, te je između ovih najprikladnijih, gdje kojega će se sada uredovno poduzeti sve što je nužno, e da bude u ovu svrhu osiguran. Pregledalo je i sadašnja pomješka spomenutog zavoda, te obnašlo, da se ista moraju svakako proširiti, u koju svrhu bit će povelodi odmah pregovori s dotičnim kućevlastnikom.

Hrvatska opera u Šibeniku čut će se dakle za prvi put u dneve 27., 28., 29., i 30. o. m. U petak u jutro dolazi iz Splita cijeli operni i operetni ensemble zagrebačkog kazališta, i dat će najavljene predstave ovim redom: operetu „Barun Trenk“, operu „Evgenij Onjegin“, operetu „Dolar-princesu“ i dvije opere u jednu t. j. zadnju večer „Cavalleria rusticana“ i „Pagliacini“. Zanimanje za ovo, i ako kratko gostovanje, odlične zagrebačke družine neprestano je veliko koliko u gradu, toliko i u okolici, te je već do sada za sve četiri večeri razprodana malo da ne cijela kuća. Tko namjerava prisustvovati sve četiri večeri neka se na vrijeme obrati gosp. Ivanu Grimani-u ili gosp. Krešimiru Novaku, jer bi, zakasni li, mogao vrlo lako ostati bez sjedalice. Ulaznice u parter i lože za sve četiri večeri također je prodavao kod spomenutog g. Grimania, a za pojedine večeri prodavač će se u dneve predstavljanja na kasi kazališta u jutro od 10—12, a po podne od 6 sati (do predstave. Upozoruju se svi oni, koji će posjećivati kazalište, na predstave oglašve već izdane i razdijeljene, gdje su naznačene sve druge potankosti. Kako se vidi, sve je za ovo riedko gostovanje udešeno i uređeno, da bolje nije moguće, a izabrali se takovi komadi, u kojima će bez sumnje naše občinstvo naći ne samo pravog umjetničkog užika, što se samih komada tiče, već i zbog toga, što će sve glavne najbolje sile ensembela u njima sudjelovati. Ovakove prigode nije još Šibenik zapamtio, ovakove družine, s ovakvim izvrsnim zborovima i izvrsnim orkestrom nije bilo još vidjeti ni čuti u našem gradu, pa je sigurno očekivati, da će ju Šibenik znati dostojno uvažiti i počastiti. U tom očekivanju kličemo već sada braći i družini: Dobro nam došli!

Skupština gradjevnih majstora i srodnih im obrtnika imala se usljed sazova sa strane c. k. poglavarstva obrdniti u nedjelju u jutro, e da se dodje do ustanovljenja dotične zadruge u smislu §. 106 obrtnog pravilnika. U oči same skupštine namjestništvo je brzojavno naredilo, da ista bude obustavljena, što je na zanimanje i na sve, koji za to doznaje, učinilo vrlo neugodno utisak. O ovome će bit govora u posebnom članku, što ćemo ga donijeti u narednom broju.

Ilustracija laži. — Machiedov govor i falsifikati.

Brošuricom „Glas učitelja“... datiranom 10. veljače t. g. ja sam podvrgao kritici veći dio govora pučkog poslanika Machieda, koji se je onako bio oborio na ukupno učiteljstvo u našem saboru.

Machiedo ni da je zuba obielio. Što je izlano, nije mogao nit ublažiti. Rekao je i nije htjeo porēci. Htio je i morao je dosljedan ostati.

Nego što on nije mogao ni smio, to su kušali učiniti drugi, ali slabom srećom, jer se lažima i izvrtanjem istina zabašurili ne može.

Ja sam u brošuri točno naveo rieči iz Machiedova govora i, pobijajući ih, stupio na obranu napadnutog učiteljstva.

Istina je meni bila uvijek jedino oružje i temelj djelovanja moga, te, kao pošten čovjek, ne bih bio onako otvoreno, onako energično i glasom punim pravednoga gnjeva udario na Machieda, kad ne bih imao u ruci nesumnjivo, neoborivi dokaz o njegovim osvadama, kad ne bih imao govor njegov.

Ko što tvrdim u opazci na prvj stranici brošure, dobio sam prepis stenografskog govora njegov. A da je isti vjeran i baš točan, za to sam bio dobio i imadem usmenih i pismenih jamstva od više njih i ne kojih mu drago osoba.

Kad pak i ne bi ovih činjenica bilo, dokaz da je govor, što ja posjedujem, točno prepisan — pružaju i britnelji Machiedovi svojim različitim navodima, a eto sada najbolje i brošura Milana Prica. Izšla je prošlih dana u Splitu. U njoj izdavaatelj — Prica — donosi onaj epohalni govor Machiedov i ono što je o njemu pisao „Učiteljski Glas“ i „Dan“.

Prica je branitelj Machiedov, pa ko i ovaj drži da učitelji ni čitati ne znadu. Tvrdi, da je Machiedo prijatelj učiteljstva i škole, a donosi istodobno govor njegov sa svim ojedama, kojima se na učiteljstvo obara. Samo je jedna točka izkrivljena — druga nije bila nikako moguće — a to ona, koja govori o napredku u pučkoj školi.

U nepatvorenom, originalnom govoru Machiedovu ova točka glasi:

„Nu u pogledu škola nije sve za pokuditi, ima dosta toga da se pohvali ali nije to zasluga naših učitelja, kojima svi bacaju svakojake klipove“. A pošto je i ovaj neosnovani, lakoumni sud uvriedio ponos, poštuenu dušu i srca svj učitelja, zabrinuti prirepine Machiedovi, pomišljaju da bi mogao izgubiti i sav naprednjačko-demokratski prestiž kod sviestnog i značajnog učiteljstva, došli su na misao da ga lažju brane.

„Jedan u ime pet stotina,“ piše u br. 9. „N. L.“ ovako:

Dr. Machiedo u učiteljstvo.

Iz učiteljskih krugova u pokrajini: Ovih dana izišla je jedna pamflet-brošurica pod naslovom: „Glas učitelja — o govoru Dr. Machieda“, izrečenu u razdoblju prošlogodišnjem ovog zasjedanja dalmatinskoga sabora. Podpisao ju je F. Škarpa, umir. učitelj, — i u ime svojih kolega“.

Ne ćemo se upuštati u pobijanje ovakove pisanije, to bi inače smiešno bilo. Ali da neupućeni ljudi ne nasjednu, spomenuti ćemo samo jednu.

Na stranici 12 piše navodno debelim crnim slovima kao rieči Dr. Machieda: „Nu u pogledu škola nije sve za pokuditi, ima dosta toga da se pohvali, ali nije to zasluga naših učitelja, kojima svi bacaju svakojake klipove“. I na ovom je osnovan čitavi pamflet. Nego treba pročitati još jednom onu izreku i odmah opazimo, da joj lažni logični vez; t. j. Machiedo je rekao: „Nu u pogledu škola nije sve za pokuditi, ima dosta toga da se pohvali, ali to je zasluga naših učitelja, kojima svi bacaju svakojake klipove“.

Kako se vidi, ovdje je izmjenom rieči „to je“ a „nije to“, počinjen zločin protiv istine. I ovo, ovo je duh one brošurice, koja bi imala biti „Glas učitelja“!

Liepi naš „glase“, — što li se s tobom pokriva!

Nego učiteljstvo inače shvaća govor Dr. Machieda i hario mu je za onako muževan izstup.

Neka znaju svi oni, koji je prije izao one nedostojne rabote, da im je jalov posao, jer je šest sedmina dalmatinskog učiteljsva suglasna sa mienjenjem odličnoga učiteljstva Imotskoga kotara, koje je Dr. Machiedo brzojavno zahvalilo na onom govoru. Neka Fr. Š. piše u svoje ime što hoće, ali za Boga neka se ne usudjuje govoriti ni u ime pet učitelja.

Jedan u ime pet stotina.

Na ovaj sam člančić odgovorio u br. 411 „Hrvatske Rieči“ sljedeće:

Odgovor onome jednome koji govori u ime pet stotina.

Ustao sam na obranu svoju i svega učiteljstva. I dičim se što sam tu svoju dužnost izvršio. Nisam mogao ni pomisliti da bi komu to moglo biti neugodno; još manje da će biti i takovih, koji, zaslepljeni stranačkom strasti, časovito nisu spravni dati sve za obraz, a obraz ni za što.

Dopisnik „Narodnog Lista“ u br. 9 nieče mi pravo da govorim u ime svojih kolega. Da, pisao sam i u ime njegovo. Prevario sam se! A kad se, eto, on sam izključuje, ja ga vadim, a on pametno čini što se skriva.

Kaže, da je nastala izmjena nekojih rieči. Vidim i ja, u njegovu dopisu, kod njega, da jeste, ali kod mene nije. Nepošten je onaj, koji je kadar to učiniti i još da brani krivca, a na štetu svega vlastitog obraza. Žalostno!! Ja se tečno, otvoreno borim za ponos stališa svoga i vjerno sam donio rieči Machiedove, kako stoje u stenografskom zapisniku. Izmjene ne pomažu! Ta od zastupnika i publike još nije itko umro, a govor je tu.

Dopisnik govori o samoj jednoj točki. Misi, da će ljudi biti zaboravili ostale! Vara se!

Teško mi je vjerovati, da ćemo se razlučiti: u one, kojima je do obraza stalo, i u one, kojim nije.

Po dopisnikovom shvaćanju — i podpisan — ja nisam mogao ni u ime samih pet učitelja odbiti ruku, koja nas javno u saboru pljuska, a on — bez podpisa — u ime pet stotina (?!!) učitelja može tu ruku ljubiti. Evala mu!!

Tko štiti značaj, ponos i dostojanstvo svoje i učiteljstva: Ja ili dopisnik „Narodnog Lista“ neka bude pošteni.

Šibenik, 1. veljače 1910.

Fran Škarpa
učitelj.

Ovim sam svih bio uštkao.

Sad eto stupio na poprište Prica. Ovaj i „Narodni List“ nisu se znali ni sporazumjeti o sredstvima i načinu, kako da krivdu brane, pa kod jednoga nekoje rieči su poredane na jedan, u drugoga na drugi način; jedan od „nije“ stvorio „je“ a drugi ga ostavio nepromienjena; prvi u „N. L.“ ne nalazi stanovilih rieči, drugi ih (Prica) nalazi. Da se poslužim izrazom Machiedovim — od rieči i smisla, po njemu izrečene točke, stvorila baš Babiloniju!

Da razlika u navodima obojice bude očevidnija, donosim točke uzporedno.

Ja podcrtavam:

„Jedan u ime pet stotina“.

„Nu u pogledu škola nije sve za pokuditi, ima dosta toga da se pohvali, ali nije to zasluga naših učitelja, kojima svi bacaju svakojake klipove.“

Prvi dio ove točke bezalzen je, nema važnosti, pa o njemu ne treba ni govoriti; s druge strane, točan je kod jednoga i kod drugoga, baš po originalu donešen. Njega im nije ni trebalo mienjati! — Ali drugi dio što počimlje sa „ali“ sasvim je različit. U jednoga imade više, u drugoga manje promjena, kako je koji mislio da mu trebujze za istinu sakriti, lakovjerne zavesti.

„Jedan u ime pet stotina“ u prevelikoj žurbi, da obrani svoga ščienika mislio je, da će dosta biti ako promienji „nije“ u „je“ i prebaci rieč „to“.

A Milan Prica okasno, iza duga promišljanja, polje puna tri mjeseca pruža Machiedo štiti. Ne mienja on, ne, prve rieči! Ostavlja ih pošteno kako i stoje u originalu, ali dodaje dvie druge: „birokrata nego“ kojih onaj „jedan...“ nije ni vidio ni donio, s jednostavnog uzroka što ih u originalu i nema. Ovim dodatkom, naravno je, sasvim je promienjen smisao ciele točke. Da pak bude podpun logični vez, mienja rieč „svi“ u „oni!“.

Onaj „Jedan...“ je preneglio, i bit će se pokajao; ovaj drugi koji je kasnio, slaba pamćenja, zaboravio što je pisao, kako inkriminiranu točku donio, njegov drug u devetom broju „N. L.“ pak će valja da on zakašnjenje — za barovnost i prokljaniti!!

Točka navedena od „Jedan...“ imade 25 rieči, a ona Pricina 27. Krivnja nesporazumljenja!!

Kako još nekoji ne će da se osvjedoče o onoj zlatnoj: Laž ima kratke noge! I pametan, kad laže, očituje je, a pogotovo mora onaj koji nije!

Pitam i jednoga i drugoga: Tko je od njih veći grieh počinio, tko govoru učinio? Gdje „...fali logični vez...“ od figura je... počinjen zločin protiv istini...“?

Milane moj! Trči za „Jedan u ime pet stotina“ i viči mu na sav glas: sakrij se lažo, paralaže te gonit! Da je Machiedo mogao naći pametnih advokata, barem bi ga lukavo branili! Ovi ga ništa nego sve više očituju, izlažu i ruže.

Na čast budi i njima i njemu.

Šibenik, 18. svibnja 1910.

Fran Škarpa
učitelj.

Razne vesti.

Sprovd kralja Eduarda. U petak sahranjen je kralj Eduard. Ljudstvo još nije vidjelo takav pogreb, kao što bijaše onaj. Da preminulom kralju izkažu posljednju počast, prisustvovala su sprovodu mnogobrojne okrunjene glave, mnogi pristinostalsjednici i zastupnici stranih država. A duž ulica, kojima je povorka prolazila, stajalo je na stotine hiljada ljudi, koji su izdžali svaki na svom mjestu čitavu noć uzprkos ružna vremena, samo da mogu podati mrtvom kralju posljednji pozdrav. Ulice, kroz koje je sprovod imao proći, većim su dielom bile prikrivene purpurnom bojom, znakom kraljevske korote i okičene lovorikama i palmama. Na stotine visokih stiegora i stupova sa kraljevskim standartima i državnim barjaciama podignuti su ulicama, te su sa privatne strane okičene nebrojni lovorim viencima. Kroz dva dana i noći dolazili su ljudi u grad, pa su odmah zauzimali mjesta na ulici, odkuda se nisu micali.

Tamo bi i spavali, samo da im tko drugi mjesto ne preotme. Stiska je bivala od časa do časa sve to veća. Oko tri staja u jutro spustila se silna kiša, ali nitko se nije maknuo sa svoga mjesta, makar su svi pokisnuli. Kasnije se vrijeme opromienilo, nebo se je razvedrilo, ali što dalje, to je nastajala sve jača sparina. Po ulgovima ulica bijahu postavljena kola za spasavanje, podignute su ambulance, sve za slučaj nesreće. Svi prozori i krovovi kuća bijahu ljudstvom prenapunjeni. Isto tako i tribine, koje su bile podignute duž ulica i trgova, kojima je sprovod imao krenuti. U 9 sati stigloše vladari i princevi u Buckingham palaču i zajašile na konje ve spremlne u dvorštu. A međutim se formirala povorka iz crkve do kolodvora.

Pokolj Crnaca. Iz New-Jorka javljaju se grozne potankosti o pokolju crnaca u Ribbusu države Alabama. Uhapšeno je bilo 35 crnaca radi raznih prestupaka. Pošto nije bilo razpoložive kuće, gdje bi ušapenice zatvorili, to ih smjestiše u jedan pleter, a naokolo postavile straže oboružane do zubi. Crnci pokušaje više puta umaći, ali im se uvijek izjalovilo. Jedan između njih u očaju dade vatru pleteru, misleći da će na pogled požara stražari izgubiti

glavu, a njima da će biti lako osloboditi se. Medjutim stražari otašte na svojem mjestu. Vatra se dizala, dok nije zatvorenim crncima zaprijetila pogibelj od nje. Sada crnci navalise na pleter, da će ga preskočiti. Ali stražari iz vana dadoše vatru iz pušaka i vratise natrag jadnike. Ove je smrtni znač oblio. Vatra posvuda naokolo, a stražari prieče izlaz puškama. Jedan se odluču te u ludom trku preskoči pleter, ali ga u istom času zrno, sastavi sa zemljom. Sad nasto grozan prizor. Crnci se penjali uz pleter, da umaknu vatri, a stražari spustili na njih vatru iz pušaka. Bježali crnci svud naokolo pred napredujućim požarom, ali i ovaj ih konačno dohvati. Borba je bila grozna. Koji je god preskočio pleter, toga je puška oborila, a ostale je vatra pretvorila u ugljen i pepeo. Tako je propalo 35 ljudskih života.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Javna zahvala.

Najsrdačnije zahvaljujem rodbini, znan-
cem i prijateljima, koji su se zauzeli, da mi olakhotu tugu i žalost uslied smrti mo-
jeg nezaboravnog muža.

Na isti način zahvaljujem svima, koji su prisustvovali sprovodu i poslali na odar pokojnika vijence i mladare u dobrotvorne svrhe.

Bog Vam platio!

Udova Tonka Vidović.

U Šibeniku, dne 25. svibnja 1910.

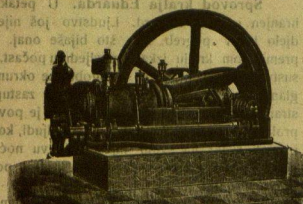
Zahitjevatje cjenike i prospekte!

Zecevi dobro ugojeni u težini od 15 klg. uz cieniu od 5 K napried. Mlade životinje 150 K.

Svjetiljke koje same plin radjaju, gore 80 puta jače od svieće. Potrošak goriva 2 filtra za sat. Ciena po-
čam od 7 K napried.

H. Schwab, Wien, Wimmergasse Nr. 1.

8-20

Izključivo glavno predstavništvo, kamo valja upravit sve upite.

Kuća Gutenberg,

EMANUEL KRAUS.

Tehnički bureau Trst, via Cecilia, 18.

Zahitjevatje cjenik bezplatno i bez poštarine. Dopišavanje hrvatski.

Natječaj.

Podpisana uprava „Hrvatskog Sokola“ u Šibeniku, razpisuje ovim natječaj na mjesto učitelja za sokolsku četu i za pođmladak, vrstna u poučavanju redovnih i prostih sokolskih vježaba, kao što i vježbama na gimnastičkim spravama.

Rok natječaju traje najdalje do 10. lipnja o. g.

Natjecatelji treba da poznavaju hrvatski jezik i da dokažu spremnost u gimnastici.

Potajni uvjeti glede beriva imaju se utanačiti posebno s ovom upravom.

U Šibeniku, 23. svibnja 1910.

Od uprave „Hrvatskog Sokola“.

Starješina: Vodja: Tajnik:
Dr. I. Krstelj. V. Kutić. K. Novak.

1-2

Traži se mladji radnik urar. Obratiti se na: **Eugenio Pettoelo**, Šibenik.

1-4

Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, ciena knjizi broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavljaj se kod „Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

Veliko iznenadjenje!

Nikada više u životu ovake prilike. 600 komada samo za 4-20 K.

Jedan fini pozlaćeni kotva sat s lancem točno idući, (3 vreckovky), moderna gospodska kravatna od svile, ršten sa imitacijom dragulja, 1 vrlo elegantna ženska draguljasta garnitura, koja se sastoji: iz ovratnika sa perlama, 2 narukvice s spatenovanim zatvorom, amuleti: 1 naušnice, 1 džepno ogledalo, 1 kožna novčarka, 1 par dugma za manžete, 1 vrlo elegantan Album sa najfinijim razglednicama svijeta, 3 šaljive stvari za obveselenje starih i mladih, 1 puno praktičan ljubavni dopisivaatelj za gospodu i gospodje, 20 pisaci, potrebština i još 500 stvari nuždnh za svakoga.

Sve ovo i sa satom, koji sam ovaj novac vriedi, dobije se za 4-20. Šalje se pouzećem ili novac napried, (ili u poštasnim markama). N. B. Pri naručbi 2 pakla dobiva se badava još jedan izvrstan englezki brijački nož. — Za neodgovarajuće novac se vraća. Wiener Central-Versandhaus P. Lust, Krakau, 48. 2-3.

Najbolji namještaji snage

kao što: motori na plin (gas), benzin, žestu, kameno ulje, surovo ulje za obrtničke, poljodjel-ske i električne namještaje snage.

Namještaje na mrsari plin (Saugmole) prodaje

Draždjanska tvornica motora na plin

(A. G. Dresdener Gasmotoren-Fabrik: Moritz Hille, Dresden)

najveća specijalna tvornica srednje Evrope.

Hrvati i Hrvatice!

Pomozite Družbu Sv. Ćirila i Metoda

TVORNICA PAPIRNATIH VREĆICA

Čast mi je javiti p. n. občinstvu, da sam objavljenu tvornicu papirnatih vrećica za trgovačku porabu otvorio, te je podpino prema zahitjevu uredio, time sam u stanju u najkraće vrijeme najveću količinu vrećica izraditi. Vrećice izraduju se u svim veličinama i u svim bojama. Pošto je ovo u nas prvo i jedino domaće poduzeće ovakove vrste, nadamo se za stalno, da će mi gg. potrošači povjeriti svoje cijenje naručbe, koje će u potpunom redu i naj-savjetnije izvršene biti.

Sa veleštovanjem.

ANTE ZORIĆ ŠIBENIK.

Prva parna tvornica za bojadisanje, pranje i kemičko čišćenje odjela na snho

M. DOMIĆA

Split, br. 355.

Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao: obična, urešna, za šetnje, kazalište i plešove. Osim toga zastore, praštrače, rukavice od kože itd., razumije se sve u cjelini čisti se sa strojem „UNIVERSAL“.

Isto tako parno bojadisanje gore navedenih predmeta.

Preporuča se svakome ovo zgodno i korisno poduzeće.

Za Šibenik prima i predaje:

JULIO RAGANZINI

1. IX. Glavna ulica.

5500

vjerodostojno popraćene svjedočbe liečnika i privatnika dokazuju da

Kaiserovi prsni karameli (su tri jelo)

Kašalj

nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.

Jedan omot 20 i 40 filtra.

Jedna kutija 60 filtra.

23-24 Na prodaju drži:

Carlo Ruggeri, Vinko Vucić drogerija u Šibeniku.

Hrvatska vjeresijska banka Podružnica Šibenik.

Dionička glavnica - - - - - K 1,000.000

Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000. CENTRALKA DUBROVNIK - - - - - Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Bankovni odjel - - - - -

prima uložke na knjižice u konto kō-rentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.

Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vriednine. Devize se preuzimlju naj-kulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i u povoljne uvjete

Mjenjačnica - - - - -

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, va-lute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osjeganje protiv gubitku kod zdriebanja. Revi-zija srećaka i vriednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica - - - - -

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

119-54

Važno za svakoga!

Gustav Marko

Trst

Centrala: Via Giulia br. 20.

Tekući račun sa podružnicom Ljubljanske kreditne banke.

Veliko skladište stakala prostih, apaniranih i za ures.

Veliki izbor predmeta za ljekarne, drogerije, porculansko i zemljano sudje, ocaikline, staklarije, svjetiljke itd.

Velike količice naročitih stvari u ocaiklini, porculani.

Ciene umjerene koje se ne boje utaknice.

Na zahtjev šalje se cieniic badava.

Dopišavanje u hrvatskom jeziku.

Pomenuta tvrdka, jedina svoje vrsti u Trstu, preporučuje se svim našim trgovcima.

26. II. 10.

Pozor! Kod podružnice za Trst, Jstru i Dalmaciju ulica Galatti br. 14

Gospodarske sveze u Ljubljani

može se dobiti uz najpovoljnije ciene i uvjete svakovrstnog dobrog i svježeg živeža, brašna najglasovitijih mljnova, te krumpira, zelja, graha i umjetnih gnojiva.

Tvrdka je od novog ljeta uvela škont od 2% na svu robu bez razlike, za fakture izplative kroz 30 dana, a to da olahkoti trgovcima knjigovodstvo.

Podupirati Gospodarsku svezu, patrioćna je dužnost svakog našeg trgovca. Cieniic i uzorke šalje se badava na zahtjev.

Svoj svome!

Ravnatelj i vodja:

S. H. Škerl, Trst.

19. II. 10.